

BUITEN

14^E JAARGANG N^O. 13.

ZATERDAG 27 MAART 1920.

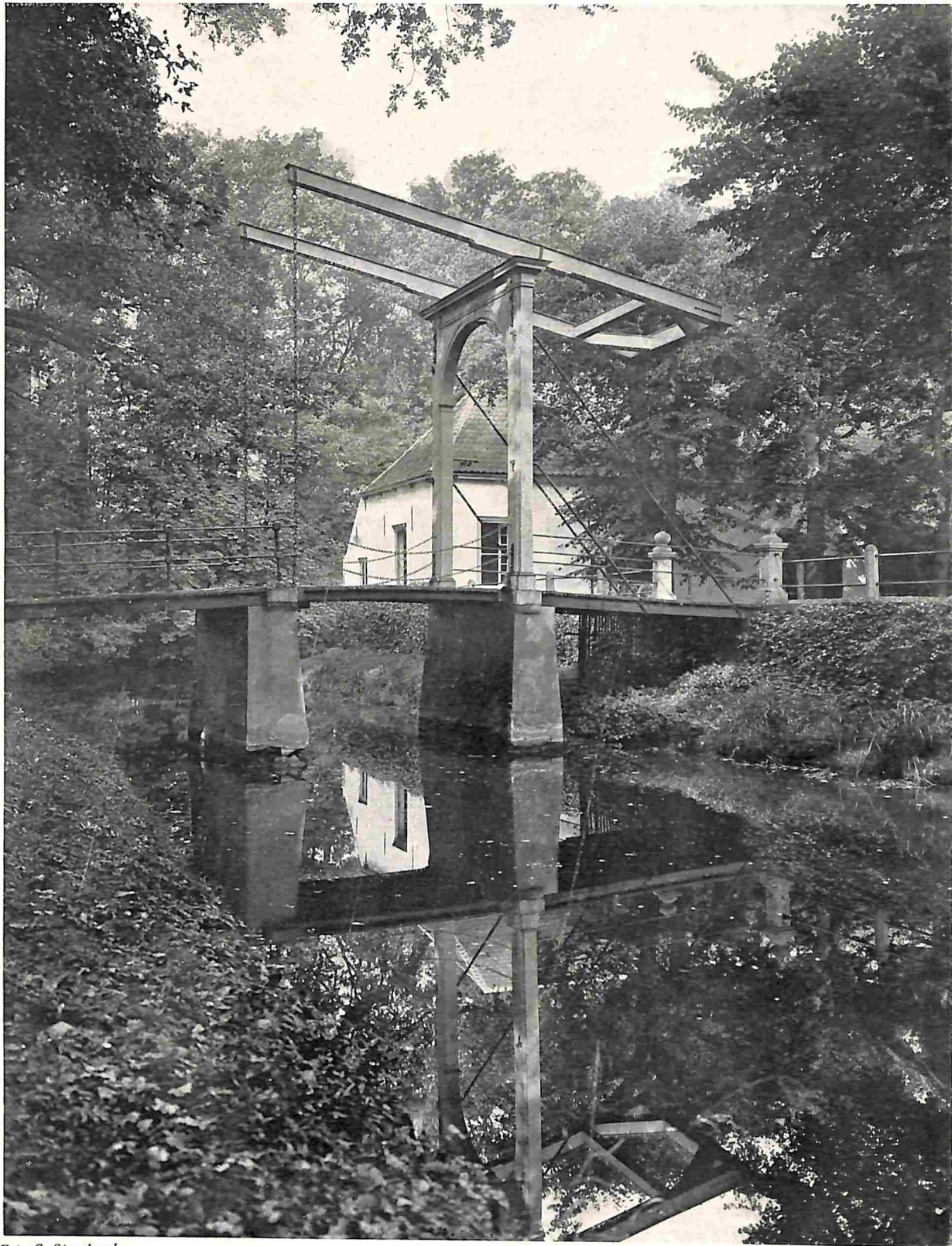

Foto C. Steenbergh.

BIJ HET VOORPLEIN VAN HET HUIS NEERIJNEN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

KINDEREN DER ZEE (13), NAAR HET ENGELSCHE VAN H. DE VERE STACPOLE	BLZ. 146
HET STADHUIS TE HAARLEM, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 148—152
PALMZONDAG, DOOR K. L. SCHAMP.	BLZ. 150
KWAIDAN OF GEHEIMZINNIGE VERHALEN UIT HET OUDE JAPAN, DOOR LACFODIO HEARN	151
DE GRUTTO'S BIJ EN NA HUN GEBORTE, DOOR F., GEÏLL.	153
DE HANDEL IN WILDE DIEREN, DOOR G.	153
MAART (GEDICHT), DOOR J. G.	154
HET HUIS NEERIJNEN, DOOR A. L., GEÏLLUSTR.	BLZ. 145, 154—156
HET PAARD IN DE WIEG, DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 154
WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR, DOOR F. ST.	
MARS, VERTAALD DOOR S. J. BARENTZ—SCHÖNBERG	155
BOEKBESPREKING, DOOR J. C. M.	156

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

KINDEREN DER ZEE.

13) Naar het Engelsch van H. de Vere Stacpoole.

BOEK II.

HET LAND VAN DE ALK.

HOOFDSTUK V.

DE INKTVISCH.

TOEN zeide hij:
„Ik denk meer over jou dan haar, waarom heb je haar niets gevraagd?”

„Wat bedoel je?”

„Wat ik bedoel? Wel, over dien man die met haar geëngageerd is?”

„Gudmundsson?”

„Ja.”

Magnuss bewoog zich onrustig op zijn stoel.

„En wat moest ik dan vragen?”

„Vragen? Wel, wanneer ik in jouw plaats was geweest, zou ik alles omtrent hem willen weten. Je weet niet eens wanneer ze gaan trouwen! Zij zouden wat dat betreft, nu reeds getrouwd kunnen zijn, zoo slecht ben je op de hoogte.”

„Zij zijn niet getrouwd,” sprak Magnuss beslist. „Wat hun huwelijk aangaat” —

Hij brak plotseling af en barstte toen los. „Zie je niet in, dat ze voor goed voor mij is verloren? Zij is veranderd, en ver boven mij verheven. Zie je niet dat zij nu een dame is geworden?”

Ericsson lachte.

„Zooiets bestaat niet,” zei hij. „Er zijn alleen vrouwen op de wereld, en die zijn allemaal hetzelfde.”

Zijn stem klonk scherp en hard, het was als sprak hij van menschen, die hij door en door kende, en haatte. Het was geen wonder dat Schwalla deze stille vijandschap in zijn blik had gevoeld. Door haar waren zijn vage gevoelens tegen haar sexe wakker geschud.

Zij was de vrouw in haar grootste volmaking, de vrouw, triomfeerend door jeugd, schoonheid en bekoorlijkheid en om het nog erger te maken, een vrouw die maatschappelijk boven hen stond.

Dit laatste deed de maat overloopen. Hij keek naar Magnuss, en vergeleek hem met haar.

Magnuss was door en door een visscher. Schwalla sproot voort uit hetzelfde geslacht, maar zij bewees het feit, dat de vrouw in het maatschappelijk leven kan opklimmen en hoogten bereiken, waar een man haar niet kan volgen. Schwalla, met behulp van een naaister uit Reykjavik, een tintje Kopenhaagsche mode, en haar eigen smaak, kon zonder op te vallen een plaats innemen temidden van de vrouwen der uitgaande wereld. Zij mocht dan, wat de mode aanging, iets eigenaardigs over zich hebben, zij zou niet opvallen.

Om Magnuss presentabel te maken zou men hem eerst moeten villen en zelfs dan zou hij nog onbruikbaar zijn geweest.

Ericsson voelde de kloof tusschen die beiden, en het feit dat hij met Magnuss aan den verkeerden kant stond, maakte er zijn humeur niet beter op.

Hij gevoelde een aandrang in zich opkomen om Magnuss op te stoken.

Waarom moest zij een visscher minachten? Een man van haar eigen bloed en haar eigen volk.

Welk een onbeschaamdheid!

Hij stond op 't punt zijn meening omtrent de zaak te zeggen, en er geen doekjes om te winden, toen Juffrouw Sturlursson, de herbergierster, binnentrad om af te nemen. Zij kwam uit Reykjavik en daar zij eerst anderhalf jaar in Skarsstöd was, kende zij Magnuss dus nog niet.

„Mijnheer Gudmundsson,” sprak zij in antwoord op Ericsson's vraag. „Ja, die gaat met de dochter van Stefan Gunarsson trouwen, zoo is het. Eenigen zeggen in den herfst; anderen in den zomer; en weér anderen pas het volgend jaar. Maar ja, wat zal ik er van zeggen? De menschen praten zooveel. Maar verloofd is ze. Hij is ouder dan zij, maar hij is de eenige man van haar stand. Een visscher? O, zij is ver verheven boven alle menschen hier. Zij heeft den voorlaatsten winter bij haar tante Neilsson in Kopenhagen doorgebracht, en verscheidene huwelijksaanzoeken gehad.”

„Verscheidene huwelijksaanzoeken!” riep Magnuss uit.
„Een heel aantal. Ik vroeg haar waarom zij niet iemand uit Kopenhagen had gekozen inplaats van naar het sombere IJsland terug te gaan, en weet u wat zij antwoordde?”

„Neen.”

„Zij zeide dat zij de zee niet kon verlaten. De zee verlaten!” barstte Juffrouw Sturlursson woedend los, doordat haar gezond verstand hiertegen indruischte, en alsof zij tot Schwalla sprak. „Ik zeide: God in den Hemel, Kopenhagen ligt toch ook aan de zee! En weet je wat ze antwoordde?”

„Neen.”

„Ja, maar daar is geen Breidifjord en er zijn geen meeuwen! Nu, is dat niet krankzinnig? Nu is ze geëngageerd met een man, die twintig jaar ouder is dan zij, een aardig soort van meeuw om bij je te hebben!”

Zij ging weg met de schalen, borden, messen en vorken op een blad, want zij liet haar werk nooit onder haar gebabbel lijden.

Toen zij terugkwam om het tafellaken weg te nemen, vertelde Magnuss haar, dat zij van plan waren een visscherij te beginnen.

„In Skarsstöd?” vroeg zij.

„Ja, in Skarsstöd.”

Zij nam plaats op een stoel, hetgeen iets heel bijzonders voor haar was, als zij midden in haar werk zat.

„Hier een visscherij beginnen, dat kunt u niet.”

„En waarom?”

„Waarom? Omdat Gudmundsson de heele visscherij in handen heeft. Alle booten hooren van hem.”

„Alle booten?”

„Er is hier geen enkele boot, of hij is er de eigenaar van in het dorp. Alle motorbooten hooren hem toe, en ook de zeilschepen. Ja, het is wel waar, dat eenige booten van de mannen zijn, die ze bedienen, maar dat is slechts in naam: in werkelijkheid is Gudmundsson de eigenaar.

„En dat is nog niet alles”, vervolgde zij. „Ook de meeste huizen hooren van hem, ook de boerderijen. Maar er is nog meer. Ik geloof dat hij Stefan Gunarsson's gedeelte van de rivier wil bezitten en daarom Schwalla wil trouwen. Hij bezit alles, de geheele plaats hoort van hem. Deze zou Gudmundsson moeten heeten, inplaats van Skarsstöd.”

Dit was iets nieuws! Een trust van een enkelen man, die alles verslond, zelfs Schwalla!

Magnuss kreunde. Ik spreek hier niet figuurlijk. Hij maakte het geluid van iemand, die plotseling door een hevigen kramp wordt overvallen.

Ericsson lachte.

„Daar zullen wij later wel eens over spreken,” zeide hij. „Vertel mij eens, daar die man dus eigenaar is van zoowat de geheele plaats, of er dan nog misschien één huisje is, dat niet van hem hoort, een huisje met een erf, om de visch te drogen?”

Juffrouw Sturlursson keek Ericsson een oogenblik onderzoekend aan. Zij meende in hem een man te zien, die wist te handelen en zich altijd zou weten te redden. Misschien zou hij den gehaten Gudmundsson een gevoeligen klap kunnen toebrengen. Je kon het nooit weten.

„Er is juist een huisje, dat jullie zoudt kunnen gebruiken,” sprak zij. „Het is klein en het heeft een erf om de visch te drogen. Het ligt in het dal, voordat men aan de kerk komt, en er is een morgen lands bij, waarvan jullie een droogplaats zoudt kunnen maken, groot genoeg om de hoeveelheid visch, door een half dozijn booten binnengebracht, te drogen. — Maar, het hoort van Gudmundsson.”

„Daar heb je 't alweér,” sprak Magnuss, en kreunde ten tweeden male. „Alweér Gudmundsson!”

Ericsson maakte een gebaar met de hand, om den ander het zwijgen op te leggen.

„Hij zou het kunnen verkoopen of verhuuren, mits hij er niet achter kwam waarvoor wij het noodig hadden.”

„Dat moet hij nooit te weten komen,” zeide de vrouw.

„Wij zullen naar hem toegaan,” sprak Ericsson opstaande.

„Waar woont hij?”

„Boven waar het dal een bocht maakt en zijn gedeelte van de rivier begint. Eenige Engelsche visschers hebben daar een paar jaar geleden een bungalow gebouwd, en hij heeft die overgenomen.

Je kunt niet missen, het is een witgeschilderd huisje.”

„Kom,” sprak Ericsson. Zij verlieten de herberg en gingen de straat door.

„Laat mij het woord voeren,” zeide Ericsson. „Die kerel is als een inktvisch, wiens armen de geheele plaats omvatten. Wij zullen die een voor een afkappen, of ik heet geen Ericsson.”

„Dat moet het huisje zijn, dat zij bedoelde,” zeide Magnuss, voor een klein gebouwtje stilstaand, dat gesloten en naar alle waarschijnlijkheid onbewoond was. En daar heb je den halven morgen grond ook. Ja, het zou juist iets voor ons zijn, als wij het krijgen kunnen.”

„Wij zullen het krijgen,” antwoordde Ericsson. „Kom meê. Hij zal nooit vermoeden, dat er geld bij ons zit, en zoodra wij het huis hebben, ga ik naar Reykjavik, om een motorboot te koopen voor ons zelf. Deze zal ons, met het vischtuig erbij gerekend, een vijfduizend kronur kosten, maar wij zullen het er uithalen.”

Zij kwamen voorbij het kleine kerkje en de pastorie met het veld, door den predikant gebruikt om het gras te hooien. Daarop bereikten zij het huis van Stefan Gunarsson. Het was veel grooter dan de pastorie, van plaatijzer opgetrokken en licht geel geschilderd. Het lag met den tuin in een afgesloten ruimte, waarvan het rasterwerk geschilderd was in dezelfde kleur. Het was het mooiste huis van de plaats; van Schwalla of haar vader was niets te zien, ook zocht geen der mannen haar; Magnuss, omdat hij te verlegen was om te kijken, en Ericsson uit onverschilligheid.

De gedachte aan Gudmundsson en hoe diens macht te snuiken, hadden alle gedachten aan het meisje verdreven.

Zij kwamen aan de bocht van het dal, waar de rivier een groote diepte had, en het was alsof een deur zich achter hen had gesloten. Zij bevonden zich in een andere wereld, een wereld door demonen gebouwd, om demonen te bevechten. De basaltklippen verhieven zich rechtopgaand aan beide zijden, tot op een hoogte van zeventienhonderd voet. Zij geleken echter meer op overblijfselen van kasteelen en forten, die gebouwd waren volgens bepaalde regelen en met het schietlood. Een kwart mijl verderop sloten zij de rivier in, daarna verspreidden en splitsten zij zich, tot zij wederom tegenover elkander stonden in de breede rotsvallei, waarin de rivier stroomde. Op eenige plaatsen was zij troebel en schuimend, op andere weerspiegelde zich de hemel in de diepten der zalmpoelen.

Op dit punt drong bij den toeschouwer de gedachte aan vestingwerken zich het sterkst op. In de heldere lucht waren de verticale en horizontale spleten in het basalt duidelijk zichtbaar en deze waren zoo symmetrisch, dat het onmogelijk scheen te gelooven, dat dit niet met opzet was geschied. Soms wapperde een zwarte vlag boven de bastions in de verte, het was de vlucht van een raaf, van de groote IJslandsche raaf, die de lammeren verschurt en doodt. Als in den winter het Noorderlicht schittert aan den hemel, de kasteelen bedekt zijn met sneeuw, de bulderende stem der rivier die in de duisternis woedt, zich doet vernemen, dan doet de Flóka-vallei u als aan den grond genageld staan. Slechts Doré ware in staat geweest zooiets te schilderen. Toch is in den zomer, wanneer de rivier door de smeltende sneeuw-massa's zwelt, de eenzaamheid nog grootscher.

In dit tijdperk ligt de natuur onder de betoovering der luchtspiegeling. Deze doet de omgeving sidderen en schudden, zoodat de bergen zich langs den trillenden gezichtseinder schijnen voort te bewegen.

Men kon Gudmundsson's bungalow zien van de plek af waar de vallei een bocht maakte. Het gebouwtje was grijs geschilderd en lag dicht bij de rivier. Het had een kleine veranda vanwaar men het uitzicht op deze had, en toen zij dichterbij kwamen, zagen zij Gudmundsson zelf in een rieten stoel op de veranda zitten en uit een lange pijp met porceleinen kop rooken.

Het was een zeer groote, gezette man, langzaam in zijn bewegingen. Hij droeg een afgedragen pak van bruine stof, maar zijn linnen was smetteloos en men kon zien dat het hem voorspoedig ging. Hij was iemand van lage afkomst en in zijn jeugd had hij de riemen en vischlijnen van zijn vader gehanteerd, doch deze hadden geen aantrekkelijkheid voor hem. In hem lag de eerezucht om op te klimmen, en zijn groote scherpzinnigheid hielp hem hierbij.

Hij had in Denemarken en Frankrijk gereisd, en zijn eerste zelfverdiende geld gebruikt om zich meerder kennis eigen te maken. Hij had opgemerkt dat zij die in de wereld vooruit komen, niet diegenen zijn die zelf werken, maar die anderen dit voor zich laten doen.

Hij was nu over de vijftig, en op zijn manier een voorspoedig man; bij een vluchtige beschouwing zou men denken dat hij een mooi gezicht had, het gelaat van een bejaarden oud-officier uit het leger van de een of andere vreemde mogendheid, die van de laagste rangen was opgeklimmen. Bij nadere beschouwing echter verloor dit gezicht als door een tooverslag de sprekende trekken die u eerst hadden getroffen, de kleine oogen pasten niet bij den vooruitspringenden neus, al evenmin als de slappe mond bij de ferme kin. De trekken waren inderdaad met elkander in strijd en de overwinning was niet aan de zijde der edelste.

Toen Gudmundsson de twee mannen zag naderen, stond hij op om hen te begroeten. Hij herkende Magnuss, omdat hij hem twee en een half jaar geleden bij zijn bezoek te Skarsstöd had gezien. Magnuss deed niets dan beven. Nooit van tevoren had hij met dezen man gesproken, die door zijn groote lengte, zijn gebiedend uiterlijk, zijn persoonlijkheid en het feit dat Schwalla hem waardig had gekeurd om zich met hem te verloven, een hypnotiseerenden invloed op hem uitoefende.

Met Ericsson was het anders, die, alhoewel hij niets bezat van Magnuss' fijngevoeligheid en dichterbij waarnemingsvermogen, een zeer verstandige meening had waar het de menschen gold. Hij zag in Gudmundsson slechts een ouden bedrieger met loerende oogen, een geldwolf; een type dat zijn zeemanshart verafschuwde.

Magnuss begon dadelijk over het huis te spreken.

„Men vertelde ons dat u een huis heeft te verhuren,” zeide hij, „ik ben de neef van Stefan Gunarsson” —

„Mijn kameraad en ik hebben het kabelleggen er aan gegeven,” viel Ericsson hem in de rede. „Wij hebben er genoeg van, en nu wij zien dat hier veel aan de visscherij wordt gedaan, verwachten wij hier werk te zullen vinden.”

Gudmundsson zag naar Ericsson's krachtige gestalte en knikte. Hij kon in den zomer altijd een groot aantal menschen gebruiken en hoe meer hoe liever. De twee visschers die wij aan boord der „Bothnia” zagen gaan, waren twee der besten uit Skarsstöd, doch zij trokken naar het Noorden omdat zij een afkeer hadden van Gudmundsson die hen slecht betaalde, en omdat zij niet meer voor hem wilden werken.

„En wil je het huis huren?” vroeg hij.

„Ja, ziet u, het is voor ons goedkooper een eigen huisje te hebben, dan in de herberg te blijven. Wij kunnen wel de een of andere vrouw krijgen om het zoo nu en dan schoon te houden, en wat het koken aangaat, dat doen wij zelf.”

„Wel, de huur is vier kronur per week,” sprak Gudmundsson. „Er is nogal wat land bij, anders zou het goedkooper zijn.”

„Vier kronur per week!” riep Ericsson uit, die gevoelde dat hij een weinig moest afdingen om Gudmundsson beter te doen toehappen. „Dat is wel wat veel.”

„Ik vraag je toch niet om het te nemen, doe ik wel?” antwoordde de ander.

Hij nam weer plaats, klopte de asch uit zijn pijp en stak haar nogmaals aan.

In werkelijkheid wilde hij zeer gaarne het huisje verhuren, want het lag renteloos en hij had graag meer visschers in Skarsstöd, vooral zulke goede, als deze twee. Hij wist echter de waarde van schijnbare onverschilligheid en brutaal optreden.

Maar hij kende Ericsson niet.

„Dan is de zaak afgedaan,” zeide Ericsson, Magnuss bij den arm nemend. „Skarsstöd is geen plaats voor ons. Drie kronur per week zouden wij hebben kunnen betalen, maar je kunt niet meer geven dan je bezit.”

Hij leidde Magnuss weg en deze dacht een oogenblik dat zijn kameraad gek was geworden, want de prijs, door Gudmundsson genoemd, konden zij er best voor geven.

Doch hij waardeerde de slimheid van zijn vriend, toen Gudmundsson nadat zij eenige schreden hadden gedaan, hen terugriep.

„Weest niet zoo haastig,” sprak de dikke man. „Als je zoo weinig wilt betalen, moet je voor langen tijd inhuren. Is een van jullie van plan hier lang te blijven?”

„Wie weet?” zei Ericsson. „Wat mij betreft, ik ben moe van al dat reizen en trekken, maar je kunt nooit weten.”

„Wel,” sprak Gudmundsson, „ik wil het je voor drie kronur per week laten, maar dan moet je 't voor een jaar nemen, twintig kronur vooruit betalen en de huur wekelijks voldoen.”

„En wanneer wij nadat het jaar is verstreken zouden willen blijven?”

„Ik zal een contract met je maken dat je zoolang kunt blijven als je wilt, mits je het huis goed onderhoudt, maar na het eerste jaar is de huur vier kronur per week. De huurprijzen stijgen.”

Na lang praten en onderhandelen stond Gudmundsson — hij had zijn bezoekers geen stoel aangeboden — op, ging hun voor door het huis, schreef de contracten op gezegeld papier, ontving de twintig kronur in banknoten van de Landsbank en sloot deze weg.

„Nu,” sprak hij, „als je werk wilt hebben, kunnen jullie morgenochtend aan mijn kantoor op de kade komen. Precies acht uur. En wanneer je dezen zomer hard wilt werken, kun je goed geld verdienen, want het zal een best jaar worden, of mijn naam is niet Gudmundsson.”

„Ja, wij zullen hard werken,” zeide Ericsson, „wat geeft u voor loon?”

„Dat zal ik je morgenochtend wel vertellen,” antwoordde Gudmundsson.

„Goeden dag!”

Hij had niet één keer Magnuss' familieband met Stefan Gunarsson aangerord. Als hij met Schwalla trouwde zou hij familie worden van Magnuss, doch daaraan dacht hij niet. Hij zou hem even hard laten werken en hem hetzelfde betalen, alsof hij een vreemde was.

Ericsson kon, op den terugweg, nauwelijks zijn vreugde verbergen. Hij had zijn onbewusten tegenstander in de eerste ronde verslagen.

„Ik zou zijn gezicht wel eens willen zien wanneer hij de waarheid hoort en onze boot ziet.”

Magnuss zag de zaak donker in.

„Ik hoop dat hij ons niet op de een of andere manier zal probeeren te benadeelen,” zeide hij.

„Natuurlijk zal hij dat doen, maar hij deed verstandiger met uit mijn vaarwater te blijven. Ik ben in geen stemming om te worden lastig gevallen. Morgen ga ik met de „Thordur” naar Reykjavik, overmorgen kom ik daar aan en ben binnen een week terug met onze boot. Jij kunt in dien tijd het huisje inrichten en meubileren. Honderd kronur zal wel voldoende zijn.”

Toen zij in de herberg terug waren, was het voor Magnuss tijd om bij zijn oom te gaan soupeeren. Ericsson weigerde hem te vergezellen.

„Ik voel er niets voor,” zeide hij. „Ik zie liever geen menschen. Ik ga maar eens naar de haven, het is eb en je hebt me immers gezegd dat men bij laag water om de klippen kan zeilen?”

„Zeker je kunt met laag water om de klippen zeilen,” antwoordde Magnuss verstrooid.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenberghe.

HET OUDSTE GEDEELTE VAN HET STADHUIS TE HAARLEM, MET PORTIEK, RAMEN EN BALKON VAN 1630. LINKS DE KLOOSTERPOORT, DE OUDE TOEGANG TOT HET KLOOSTER DER DOMINICANEN OF PREDIKHEEREN.

HET STADHUIS TE HAARLEM.

EEN der merkwaardigste stadhuisen van ons land ongetwijfeld, dit stadhuis van Haarlem. Of het ook een der mooiste is? Ja, over smaken valt niet te twisten, maar wij voor ons kunnen niet anders op deze vraag antwoorden dan: geenszins.

Dit antwoord geldt echter slechts voor het gehele gebouwencomplex, dat als het Raadhuis der Spaarnestad kan worden beschouwd. Tot een mooie eenheid is dit Stedehuis, dat bestaat uit verschillende gebouwen, in verschillende tijden opgetrokken, allerminst gegroeid. Maar dit wil niet zeggen, dat enkele gedeelten er van, op zich zelf beschouwd, niet als hoogst verdienstelijke bouwkunstige scheppingen kunnen worden geprezen. En niet gaarne zouden wij willen ontkennen, dat de stadhuisgebouwen een zeer bijzondere en schilderachtige afsluiting vormen van de westzijde van Haarlem's Grootte Markt.

Het Stadhuis van Haarlem is een zeer overtuigend bewijs van de in den laatsten tijd zoozeer naar voren gebrachte stelling, dat het voorgeslacht, als het gebouwen veranderde, uitbreidde, dit steeds deed in den stijl en op de wijze, die tijdens de verbouwing en uitbreiding gebruikelijk was en in den smaak viel. Maar misschien is er tevens geen gebouw, dat meer dan dit twijfel doet rijzen aan de juistheid van de meening, dat wij het voorgeslacht op dezen weg blindelings hebben te volgen. Want de uiterste consequenties van een dergelijke opvatting kunnen — Haarlem's Stadhuis bewijst het — wel een gebouw doen ontstaan dat verrast door afwisseling, maar niet een, dat, resultaat van één leidende gedachte, of ondanks verschil van uitingen tot een eenheid geworden, in zijn geheel indrukwekkend kan worden genoemd. Het ware belangwekkend geweest te weten, wat onze grijze bouwmeester Cuypers van dit Stadhuis had gemaakt, zoo hem ware opgedragen de 17de eeuwse vernieuwingen te vervangen door zulke, welke beter bij het oudste gedeelte aansloten, en een bouwwerk te scheppen, waaruit één geest sprak. Wellicht ware dan iets tot stand gekomen, dat, uitwendig nogal eentonig, nochtans imponerend kon heeten. En wellicht ware dan gebleken, dat de waarheid of liever: de weg die het schoonste resultaat zal opleveren, toch eigenlijk in het midden ligt.

Haarlem's Stadhuis is ^{*} ontstaan ^{*} uit een jachtslot van Graaf Willem II, den Roomsch-Koning, dat omstreeks 1250 werd gebouwd aan de westzijde van het Sandt (het wat hooger dan de omgeving liggende marktvelde in het midden van het stadje), en ten noorden van de beek, die, van de duinen komende, door het Sandt zijn weg vond naar het Spaarne. Het bevatte weinig meer

dan een groote, hoog boven den grond gelegen feest- en eerezaal, die de geheele breedte van het gebouw besloeg, en daaronder, in de gewelven, vertrekken voor het personeel; aan drie zijden was het gebouw omringd door een tuin, die aan de achterzijde vermoedelijk tot de stadsmuren liep (aan de tegenwoordige Ged. Oude Gracht) en ruim 300 M. diepte had. In de zaal verzamelden zich de Ridders en Edelvrouwen, als de Graaf ter jacht toog om te „voghelen” in de wildrijke duinstreek; daar ook werden schitterende feesten gegeven, als men teruggekeerd was van de jacht.

Maar niet lang duurde deze glorie voor Haarlem en het Sandt. Terzelfder tijd ongeveer was de bouw begonnen van een dergelijk jachtslot, veel zuidelijker gelegen, aan den beschrijken duinzoom, waarbij weldra het dorp van die Haghe (het park bij het slot) zou ontstaan. De bouw werd in 1256 door het jammerlijk uiteinde van Graaf Willem II gestaakt, doch in 1274 door Floris V hervat. En toen dit jachtslot, groter en rijker opgetrokken dan dat op het Sandt binnen Haarlem's muren, in 1286 voltooid was, kwam Haarlem's slot in vergetelheid, werd zelden of nooit meer door Floris V bezocht; begrijpelijk ook door de landelijke ligging van het Haagsche slot, welke ongetwijfeld aantrekkelijker was dan die van het Haarlemsche in het hartje van een — zij 't nog vrij kleine — stad.

Zoo kon 't gebeuren, dat Floris V in 1286 aan de Dominicanen of Predikheeren verlof gaf, op een gedeelte van zijn Haarlemschen slottuin een klooster te bouwen, terwijl nog wat later, misschien door Graaf Jan, het eigenlijke slot aan de stedelijke magistraat werd ten gebruike gegeven. Deze had natuurlijk geen voldoende ruimte in een huis, dat weinig meer dan één zaal, zij 't een vrij groote, bevatte, en zal reeds spoedig het oude jachtslot hebben vergroot met drie bijgebouwen op den noordoosthoek van het terrein. Blijkens den stijl dezer gebouwen was vermoedelijk het zuidelijkste het eerst opgetrokken; daarop volgde het middelste, het meest vooruitspringende, terwijl misschien eerst in 't einde der 14de eeuw het derde gebouw, op den hoek van Grootte Markt en Zijlstraat verrees.

Tijdens deze uitbreidingen werd het gebouwencomplex nog verrijkt met een slanken toren, oprijzende achter den middelsten aanbouw. Wanneer deze is gebouwd, kan niet met zekerheid gezegd worden. Zeker behoorde hij niet tot het grafelijk slot, ook niet zijn onderbouw, met de kantblokken van bergsteen. En wie weet, dat oudtijds een stadhuis zonder toren, waarin „der stede stem”, de groote brandklok hing, iets onvolmaakt was, begrijpt, dat deze toren vermoedelijk reeds omstreeks 1300, op zijn laatst in de 14de eeuw, bij de stadhuisgebouwen is opgetrokken. Vast

staat slechts, dat hij er in 1463 was, in welk jaar een betaling geschiedde voor het „torenuywerck, dat, ontstelt en gebroken sijnde”, toen werd hersteld. Zijn laat-gothische sierlijke bekroning dagteekent ongetwijfeld van omstreeks 1500; deze heeft toen vermoedelijk een eenvoudige kegelvormige spits vervangen.

Tot 1630 bleven de gebouwen aan de zijde der Grootte Markt het aanzien behouden, dat ze in hun groei van jachtslot tot stadhuis hadden gekregen, behoudens een raam en deurtje ten zuiden en een deurtje ten noorden van de groote stoep, die van ± 1600 dagteekenen. Links zag men de poort van het klooster der Dominicanen; terzijde van den doorgang met zijn gothischen spitsboog waren nissen, waaruit de heiligenbeelden wel in den Hervormingstijd zullen zijn verwijderd, en daarboven een kruisvenster; nog een smal venstertje was daarboven, terwijl eenvoudige trappen den top vormden. Ongetwijfeld was deze poort van jonger dagteekening dan het er achter gebouwde klooster, en zal ze eerst in de 15de eeuw dit uiterlijk hebben gekregen; bekend is trouwens, dat de „sacristie” boven deze poort eerst van 1456—57 dagteekent. Daarnaast verzezen de den Romaanschen stijl vertoonende muren van het oude jachtslot, met hangtorentjes op de hoeken — alleen dat aan de zijde van den hoogen toren was vermoedelijk reeds toen verdwenen — en met kanteelen om het hooge dak. In het middenvak boven de deur (het is vooral duidelijk te zien op een zich in 't Haarlemsch archief bevindende tekening van H. Spilman naar een schilderij van P. Saenredam, die het stadhuis in 1630 te zien geeft) aanschouwde men het beeld van een gekroonde figuur, waarschijnlijk den stichter van het gebouw, Graaf Willem II, voorstellende, dat geflankeerd werd door twee andere ridderfiguren; nog eenige consoles in dezen gevel, welke we op de genoemde tekening zien, doen vermoeden, dat ook zij vroeger steenen ridders hebben getorst; deze beelden schijnen hier in 1466—'67 door Mr. Willem den Steenhouwer te zijn gemaakt. De hooge dubbele stoep, naar de toegangsdeur leidende, was van strenge eenvoudige steenen borstwering voorzien, en slechts beneden en boven door leeuwenfiguren versierd. Daaronder, overtopt door een fronton, een rondbogig poortje.

De zuidelijkste aanbouw, met zijn open beneden-galerij, en rustend op steenen zuilen, vertoonde een stijl, die wel een overgang van Romaansche en Gothische motieven lijkt te vertoonen; de gevel werd geflankeerd door torentjes, in den trant van, maar kleiner dan die op de hoeken van het jachtslot. De volgende aanbouw, eveneens een open beneden-galerij bezittend, was zuiverder gothisch; er voor was over de geheele breedte een vrij ver vooruit-springend schavot gebouwd, rustend op houten kolommen. Het noordelijkste bijgebouw ten slotte, ongeveer op de „rooilijn” van het zuidelijkste staande, eveneens gothisch, bezat een rechthoekigen top, die echter met hogels was versierd.

Intusschen was achter dit alles reeds een en ander veranderd. In de eerste plaats werd in het einde der 16de eeuw een gedeelte van het klooster, nadat de Predikheeren na het verdrijven der Spanjaarden uit Haarlem (in 1577) dat hadden moeten verlaten, verbouwd tot Prinsenhof, bij welke verbouwing o.m. de kloosterkerk verdween, waarvan, aan de zijde der Jacobijnestraat 1), thans nog slechts een muur met dichtgemetseld raam te zien

is. Een ander gedeelte werd in 1596 tot stedelijke bibliotheek ingericht. De kloosterhof, door zijn open gangen omringd, bleef behouden. Verder was omstreeks 1626 een aanvang gemaakt met den bouw van een geheel nieuwen vleugel aan de Zijlstraat, die nog — vermoedelijk onveranderd — bestaat, en vooral door zijn rijke bergsteenen raamomlijstingen en zijn vooruitspringende kroonlijst de aandacht trekt. In 1630 werd de gothische aanbouw op den hoek van Zijlstraat en Grootte Markt gesloopt, en in renaissance-stijl herbouwd, één geheel vormende met het er achter gebouwde gedeelte aan de Zijlstraat 2).

In hetzelfde jaar werd het uiterlijk aanzien van het oudste gedeelte geheel veranderd door 't aanbrengen van kruiskoziijnen met fronton, in de plaats van de oude ramen, van een portiek in de plaats van de sobere deur, en van een typisch balkon daarboven (met een balustrade, waarop in 't midden het wapen der stad prijkt) dat rust op vijf consoles, waarvan de middelste de dorre boom, het oude wapen van Haarlem, te zien geeft; boven dit balkon geeft een houten overhuiving aan 't geheel een eigenaardig cachet. Verdere uitweiding over deze veranderingen lijken ons overbodig: belangstellende lezers zijn zeker wel eens te Haarlem geweest of kunnen er gemakkelijk dit alles, dat nog steeds te zien is, aanschouwen, en mocht dit niet het geval zijn, dan kunnen onze afbeeldingen voldoende het hierboven medegedeelde aanvullen. Wil men weten, wat boven de portiek te lezen staat? Welnu:

HET NOORDOOSTELIJK GEDEELTE VAN HET STADHUIS TE HAARLEM MET DE MIDDELEEUWSCHE AANBOUWEN, WAARVAN DE GROOTSTE IN 1633 VAN EEN NIEUWEN VOORGEVEL IS VOORZIEN, EN DEN STADHUISTOREN, DIE, IN 1772 AFGEBROKEN, IN 1914—'15 IS HERBOUWD.

S. P. Q. H.
 HANC SACRAM THEMIDIS
 DOMVM SENATVS SEDEM
 NE TEMERATO CIVIS VNQVAM 3)
 ANNO 1630.

Voor den meest vooruitspringenden, den middelsten aanbouw, werd in 1633 een gevel in renaissance-stijl gebouwd; geflankeerd door nissen, prijkt daarin het beeld der gerechtigheid, terwijl wat hooger, in den top, het wapen der stad met het „vicit vim virtus“ 4) en het jaartal 1633 te zien is; ter zelfder tijd werd het zwart houten schavot door een steenen vervangen. In 1886 is deze gevel in ouden trant vernieuwd, maar hij heeft thans zoo iets saais, dat men zich bij deze restauratie ongetwijfeld — wij weten niet welke — vrijheden heeft veroorloofd.

Vermelden wij tenslotte de — meest geringe — veranderingen, die na 1633 uitwendig aan de stadhuisgebouwen zijn geschied.

Vermoedelijk in 1722 is de open hal onder den middelsten aanbouw dichtgemaakt, en tot de „vestibule“ geworden, die zij nog thans vormt. Vóór het midden der 18de eeuw was het hangtorentje op den hoek van het grafelijk gebouw reeds verdwenen; de prent van J. de Beyer (uit 1746) vertelt niet, of de twee andere torentjes er toen nog waren. Iets later, zoo is uit een tekening van D. Verrijck (van ± 1760) op te maken, verdween het trapegeveltje boven de kloosterpoort, dat door een rechte kroonlijst werd vervangen, terwijl het raam er onder zijn nog bestaand 18de eeuwsch uiterlijk kreeg. In 1772 werd „omdat het houtwerk geheel was vergaan en niet in staat was dezelve te repareren“, de Stadhuisoren afgebroken, een besluit dat zeker van weinig piëteit en een slecht voorziene kas getuigde; door toedoen van de „Vereeniging Haarlem“ is deze toren in 1914—15 geheel in ouden vorm herbouwd. In 1855 verdween het groote schot voor den middelsten aanbouw, dat wel nooit zal terugkeeren: het zou trouwens het verkeer thans deerlijk in den weg staan. In 1829 had daarop de laatste terdoodbrenging plaats gehad.

In de 18de eeuw is het „Prinsenhof“ belangrijk verbouwd en bleef van de tot prinsenvoning verbouwde kerk met aangrenzende kloostergebouwen weinig meer over dan de reeds genoemde kerkmuur aan de Jacobijnestraat; inwendig bestaat nog wel iets van de verbouwing uit het einde der 16de eeuw, maar daarover meer in het volgend nummer. In dit vernieuwde gedeelte vergaderen sinds het herstel onzer onafhankelijkheid de Provinciale Staten van Noord-Holland. (Slot volgt). A. L.

In de 18de eeuw is het „Prinsenhof“ belangrijk verbouwd en bleef van de tot prinsenvoning verbouwde kerk met aangrenzende kloostergebouwen weinig meer over dan de reeds genoemde kerkmuur aan de Jacobijnestraat; inwendig bestaat nog wel iets van de verbouwing uit het einde der 16de eeuw, maar daarover meer in het volgend nummer. In dit vernieuwde gedeelte vergaderen sinds het herstel onzer onafhankelijkheid de Provinciale Staten van Noord-Holland. (Slot volgt). A. L.

1) Deze straat ontleent zijn naam aan de kloosterlingen, die — naar de straat te Parijs waar de Dominicanen het eerst verblijf hebben gehouden, de rue St. Jacques, ook wel Jacobijnen — werden genoemd. Met de felle revolutiemannen heeft deze straat niets te maken.

2) Blijkens een in 't Haarlemsche archief berustende tekening van Saenredam voor Salomon de Bray bestond er een plan tot algeheele verbouwing van het Stadhuis, dat evenwel niet is uitgevoerd.

3) Wat zooveel zeggen wil als: dat geen burger ooit dezen heiligen zetel van Themis en huis van den Senaat te bezoedelen heeft.

4) De moed overwint het geweld.

PALMZONDAG.

HET feest van den Palmzondag werd in de vierde eeuw door de Kerk ingesteld. Wij bezitten uit dien tijd een beschrijving van de Palmzondagviering, de oudste, die ons is overgeleverd, zegt Dr. J. Catharina van de Graft in haar dissertatie: „Palmpaasch, een folklorische studie van Palmzondaggebruiken in Nederland.“ Het is de reisbeschrijving van eene Spaansche non, die tusschen de jaren 380 en 388 een pelgrims-tocht ondernam naar het Heilige Land. In eenvoudigen stijl, zegt Dr. v. d. Graft, maar met rijkdom van bijzonderheden, heeft deze vrouw voor haar kloosterzusters opgeteekend al wat haar vroom hart, haar levendigen geest en ontwikkeld verstand getroffen had. Van die uitvoerige beschrijving laat ik hier een uittreksel volgen, zooals ik die ook bij Dr. Schrijnen gevonden heb. Tegen 5 uur in den namiddag wordt de plaats uit het Evangelie gelezen, waar de kinderen met olijftwijgen en palmtakken den Heer

tegemeet gaan, zingende: Hosanna, gezegend is Hij, die komt in den naam des Heeren 1.) Dan staat de bisschop op om zich naar de heilige stad te begeven. Het gansche volk gaat hem vóór en omringt hem onder het zingen van hymnen en antifonen. Alle kinderen, zelfs die gedragen moeten worden, hebben palmtakken en olijftwijgen in de hand. En de bisschop, die Christus voorstelt, wordt aldus begeleid. Allen volgen te voet, zelfs voorname dames. Langzaam ontroft zich de processie, daalt van de hoogte af en betreedt de stad, den bisschop geleidende naar de kerk, waar men het lucernarium of avondofficie viert.

Van de zevende eeuw af werd Palmzondag ook door de Westersche Kerk gevierd.

De palmzegening is iets jonger en dagteekent waarschijnlijk uit de negende eeuw.

De palm is het symbool des vredes, de palm, die groeit onder de verdrukking, zooals de wapenspreuk van Waldeck-Pyrmont luidt: *Palma sub pondere crescit*. De palmen werden dus op Palmzondag gewijd, soms onder zulk een gedrang, dat niet ieder een beurt kon krijgen. Als iemand met een onnoozel gezicht thuis kwam, pleegde men te zeggen: „zijn palm is zeker niet gewijd“. De palmtakjes worden ook weldoor den koster thuis bezorgd, aan zieken b.v.

In de middeleeuwen nam bij de palmzegening evenals wij dit te Jeruzalem zagen, de gehele bevolking aan de processie deel. Gewoonlijk, te Rome altijd, werd de persoon van Christus voorgesteld door den bisschop of den dienstdoenden priester. Zoo werd de voorstelling gedramatiseerd en later zag men op den ezel geen mensch zitten van vleesch en been, maar een houten Christusbeeld; ook maakte men den ezel van hout. Deze houten ezel, waarop het beeld met uitgestrekte armen geplaatst was, omhangen met den schoonsten mantel, dien men had, zegt Ter Gouw, stond op rollen en werd in plechtstatigen optocht voortgetrokken, zooals in 1498 te Amsterdam. Voorop ging de broederschap „van den Heiligen Lande“ of zoogenaamde Jeruzalemvaarders, allen mannen van aanzien, die een tocht naar het Heilige Land gedaan hadden. In 1550 bepaalde de magistraat van Amsterdam, dat twaalf oude mannen, voorstellende de apostelen, achter den Palmezel zouden gaan.

Utrecht, Amsterdam, Leiden en Haarlem hebben zulk een Palmezel bezeten. Vermoedelijk zullen vele onzer steden er een gehad hebben, merkt Dr. Cath. van de Graft op, want Marnix noemt in zijn „Bijenkorf“ in één adem: „ghewijde paaschieren, vlaeyen (platte koeken) ende Palmezelen.“ In onze musca zijn er geen bewaard.

In de Roomsche Katholieke Kerk worden de palmtakken tot het volgend jaar bewaard en dan tot asch verbrand, waarmee de priester op Aschwoensdag een kruisje teekent op het voorhoofd der geloovigen, onder het uitspreken der woorden: „Memento pulverem reverteris“. (Gedenk, dat gij stof zijt en tot stof zult wederkeeren) Ook worden palmtakjes bewaard om zieken en overledenen met wjwater te besprenkelen. Vroeger werden in verschillende steden Palmpaaschoptochten gehouden. Kleine jongens, die in de termen vielen, kregen in Oldenzaal op Palmzondag voor 't eerst de lange broek aan.

De „Palmpaasch“ is eigenlijk een verkleinde Meiboom en was, evenals de Kerstboom, een vruchtbaarheidssymbool, dus eigenlijk van heidenschen oorsprong. Het thans levende geslacht zal zich den Palmpaasch nog wel herinneren, een met driekleurig papier omwonden stok, behangen met lekkernijen, vijgen, sinaasappelen, wafeltjes, krentebroodjes, alles afgewisseld met palmtakjes, wapperende vlaggetjes en rinkelend klatergoud. Soms bengelde er ook een krakelting aan; deze wijst vrij duidelijk met den vorm van knoopvlechten op genegenheid ter eere van de godin Astara in de aan haar gewijde maand, aan geliefde betrekkingen geschonken. Wat de zwaan beteekende, die er bovenop prijkte, daarvan kan men alleen zeggen, dat zij aan Venus gewijd was.

Bij den Palmpaasch behoorde ook een liedje, dat Dr. Halbertsma ons geeft:

1) Matth. 21 : 9 en 15; Marcus 11 : 9 en 10, Johannes 12 : 13.

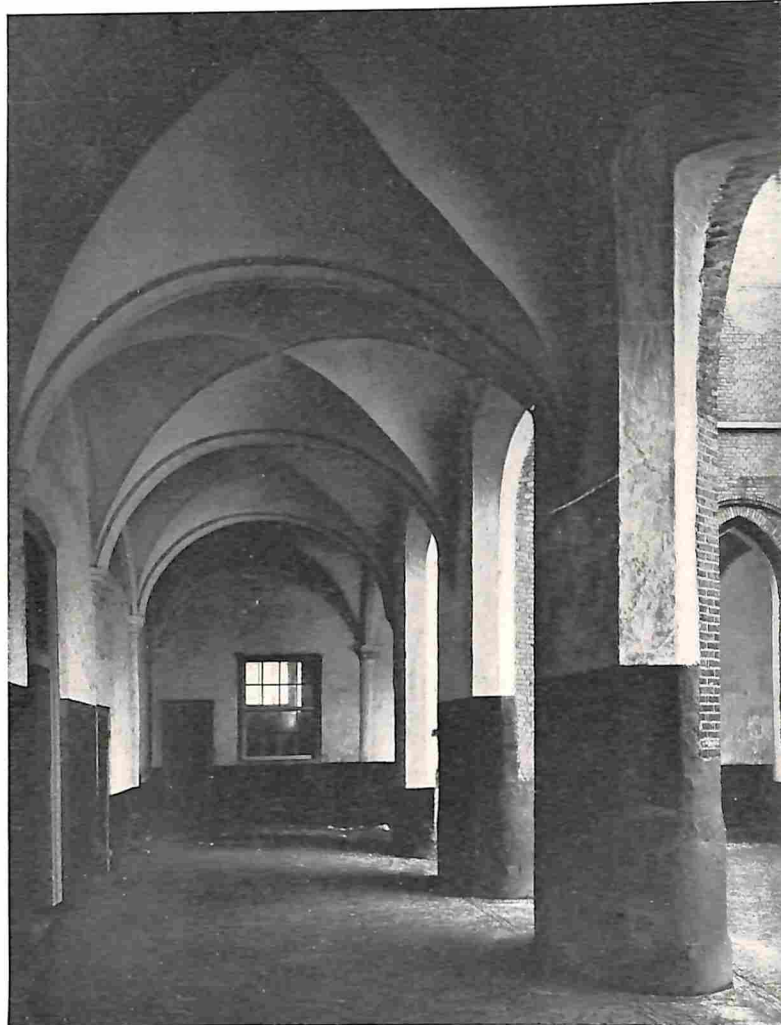

Foto C. Steenberg.

HET STADHUIS TE HAARLEM.
 KRUISGANG OM DEN BINNENHOF (DE „PANDPLAATS“)
 VAN HET KLOOSTER DER DOMINICANEN
 OF PREDIKHEEREN.

Palm, palmpaschen,
Hei, koerei! hei koerei!
Nog een zondag, dan hebben wi een ei,
Een ei is geen ei,
Twee ei is een ei.

Dit „Koerei” hield hij voor het Grieksche „Kyrie eleison,” (Heer, ontferm U onzer.) Van welken tijd de Palmpasch dagteekent weet ik niet. Le Francq van Berkheij gaf er in 1769 een beschrijving van. De oudste afbeelding is van den 18e eeuwse schilder Jacob Buijs. Thans behoort de Palmpasch vrijwel tot het verleden.

K. L. SCHAMP.

Kwaidan, of geheimzinnige verhalen uit het oude Japan,

DOOR LACFODIO HEARN.

DE DROOM VAN AKINOSUKE.

IN het district genaamd Toichi, in de provincie Yamato, woonde eens een goshi, Miyata Akinosuké geheeten.

... (Hier moet ik u vertellen, dat in feudale Japansche tijden een bevoorrechte klasse van soldaten-landbouwers bestond, — met onbezwaard landbezit — overeenkomend met de heereboeren — of yeomen — in Engeland; en zij werden goshi genoemd)...

In Akinosuké's tuin was een groote, overoude cederboom, waaronder hij op heete dagen gewoon was te rusten. Een zeer warmen middag zat hij met twee van zijn vrienden, mede-goshi, te praten en wijn te drinken, toen hij zich eensklaps zeer slaperig voelde, — zoo slaperig, dat hij zijn vrienden verzocht hem te verontschuldigen wanneer hij in hun bijzijn een dutje deed. Toen ging hij liggen aan den voet van den boom, en droomde den volgenden droom:

Hij dacht dat hij, terwijl hij in zijn tuin lag, een processie zag, als het gevolg van den een of anderen grooten daimyo, die een heuvel dicht in de nabijheid afkwam en dat hij opstond om er naar te kijken. Het bleek een zeer prachtige processie te zijn, — indrukwekkender dan iets van dien aard, dat hij ooit te voren had gezien; en ze naderde in de richting van zijn woning. Hij zag in de voorhoede ervan een aantal jonge mannen, rijk gekleed, die een groot, gelakt paleisrijtuig trokken, — een gosho-guruma — met licht blauwe gordijnen. Toen de optocht op zeer korten afstand van het huis kwam, bleef hij stilstaan; een rijk gekleed man — blijkbaar een persoon van hoogen rang — stapte eruit, naderde Akinosuké, boog diep voor hem en zei toen:

— Geëerde heer, gij ziet voor u een keraï — vazal — van den Kokuo van Tokoyo. 1) Mijn meester, de koning, beveelt mij u in zijn doorluchtigen naam te groeten en mij geheel tot uw beschikking te stellen. Hij verzoekt mij tevens u mede te deelen, dat hij doorluchtig uw tegenwoordigheid in het paleis verlangt. Wees dus zoo vriendelijk onmiddellijk dit verheven rijtuig binnen te stappen, hetwelk hij voor uw vervoer heeft gezonden.

Bij het hooren van deze woorden wilde Akinosuké een passend antwoord geven maar hij was te verbaasd en te verlegen om te spreken; — en op hetzelfde oogenblik scheen zijn wil weg te smelten, zoodat hij alleen maar kon doen wat de keraï hem verzocht. Hij stapte de koets in; de keraï nam naast hem plaats, en gaf het sein; de trekkers grepen de zijden koorden, keerden het voertuig naar het zuiden — en de tocht begon.

Binnen zeer korten tijd bleef — tot groote verbazing van Akinosuké — de koets stilstaan voor een reusachtige poort — romon van twee verdiepingen, in Chineeschen stijl, welke hij nooit te voren had gezien. Hier stapte de keraï uit, zeggend:

— Ik ga uw edele aankomst melden.”

En hij verdween. Na eenig wachten, zag Akinosuké twee nobel uitzierende mannen, die gewaden van purperen zijde droegen en hooge mutsen, die op een hoogen rang wezen, door de poort komen. Nadat deze hem eerbiedig gegroet hadden, hielpen zij hem uit het rijtuig stappen, en leidden hem door de groote poort en door een grooten tuin naar den ingang van een paleis, waarvan de voorgevel zich mijlen ver naar het westen en het oosten scheen uit te strekken. Akinosuké werd toen gelaten in een ontvangzaal van wonderbare afmetingen en pracht. Zijn geleiders brachten hem naar de eereplaats en gingen zelf op eerbiedigen afstand zitten; terwijl dienstmaagden in gala-gewaad ververschingen brachten. Toen Akinosuké van de ververschingen had gebruikt, bogen de twee in het purper gekleede dienaren diep voor hem, en spraken hem beurtelings aan met de volgende woorden, volgens de etiquette van het hof:

— Het is thans onze eervolle plicht u mede te deelen... wat de reden is, waarom gij hierheen zijt geroepen... Onze meester, de koning, wenscht genadig dat gij zijn schoonzoon zult worden... en het is zijn wensch en bevel dat gij nog dezen dag zult huwen... de verheven Prinses, zijn maagdelijke dochter... Wij zullen u spoedig geleiden naar de audiëntiezaal... waar Zijn Doorluchtigheid thans wacht om u te ontvangen... Maar het zal noodzakelijk wezen dat wij u eerst bekleeden met de passende gala-gewaden. 2)

Na aldus gesproken te hebben, stonden de dienaren gelijktijdig op en gingen naar een zijkamer, waar een groote goudgelakte kist stond. Zij openden de kist en namen er verschillende gewaden uit en gordels van rijke stof, en een kamuri, of koninklijk hoofddekseel. Hiermee bekleeden zij Akinosuké, zooals een vorstelijke bruidegom betaamde; en hij werd toen geleid naar de audiëntiezaal, waar hij den Kokuo van Tokoyo zag zitten onder den troonhemel, dragend een hooge, zwarte statiemuts en gekleed in gewaden van gele zijde. Voor de verhooging, links en rechts, zaten in rangorde een menigte hoogwaardigheidsbekleeders, onbewegelijk en schitterend als afgodsbeelden in een tempel; en Akinosuké, in hun midden voortlopend, begroette den koning met de vereischte driedubbele buiging. De koning begroette hem met genadige woorden en zei toen:

1) Kokuo van Tokoyo = koning van het Feeënrijk.

2) De laatste zin moet naar oude gewoonte, door beide dienaren tegelijk worden uitgesproken.

Foto C. Steenberg.

HET STADHUIS TE HAARLEM.
DE OMLIJSTING VAN DEN OPGANG
TOT DE BIBLIOTHEEK, VAN 1595.

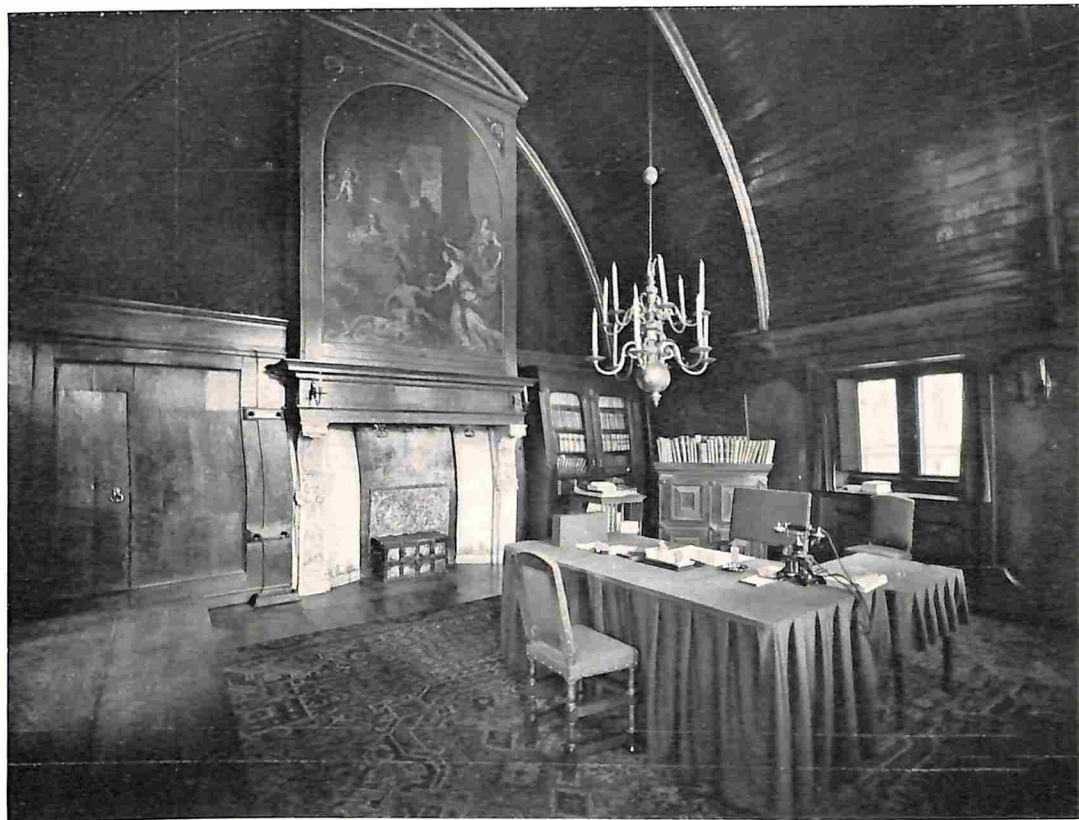

Foto C. Steenberg.

HET STADHUIS TE HAARLEM.
DE KAMER VAN DEN SECRETARIS (VOORMALIGE „JUSTITIEKAMER”) IN DEN
VOORUITSPRINGENDEN AANBOUW AAN DE ZIJDE DER GROOTE MARKT, MET
MIDDELEEUWSCH TONGEWELF.

— Gij zijt reeds op de hoogte van de reden, waarom gij in Onze tegenwoordigheid zijt gebracht. Wij hebben besloten dat gij zult worden de echtgenoot van Onze eenige dochter; — en de huwelijksplechtigheid zal thans voltrokken worden.”

Toen de koning ophield met spreken, werd luide, vroolijke muziek gehoord; en lange stoet schoone hofdames kwam achter een gordijn te voorschijn om Akinosuké te geleiden naar het vertrek, waar zijn bruid hem wachtte.

Het vertrek was ontzaglijk groot, maar het kon nauwelijks de menigte gasten bevatten, vereenigd om de huwelijksvoltrekking bij te wonen. Allen bogen neer voor Akinosuké, toen hij tegenover de dochter des konings zijn plaats innam op het knielkussen, dat voor hem gereed lag. De bruid leek een maagd des hemels; en haar gewaden waren schoon als een zomerhemel. En het huwelijk werd voltrokken onder groot gejuich.

Daarna werd het jonge paar geleid naar een reeks kamers, die voor hen in een ander gedeelte van het paleis waren in gereedheid gebracht; en zij ontvingen de gelukwensen van vele hooggeplaatste personen, en huwelijksgeschenken zonder tal.

Enige dagen later werd Akinosuké weer in de troonzaal geroepen. Bij die gelegenheid werd hij nog vriendelijker ontvangen dan te voren; en de koning zei tot hem

— In het zuidwestelijk deel van Ons Rijk is een eiland. Raishu genaamd. Wij hebben u thans benoemd tot gouverneur van dit eiland. Gij zult de bevolking loyaal en gedwee vinden; maar hun wetten zijn nog niet geheel in overeenstemming gebracht met de wetten van Tokoyo; en hun zeden en gewoonten zijn nog niet behoorlijk geregeld. Wij vertrouwen u de verbetering van hun maatschappelijken toestand toe zoover dit mogelijk is; en Wij verlangen dat gij met vriendelijkheid en wijsheid zult regeeren. Alle voorbereidselen voor uw reis naar Raishu zijn reeds genomen.”

Akinosuké en zijn jonge vrouw vertrokken dus uit het paleis van Tokoyo, tot aan het strand vergezeld door een groot gevolg van edelen en hovelingen; en zij gingen aan boord van een galaboot, geschonken door den koning. En met een gunstigen wind zeilden zij veilig naar Raishu, en vonden de goede bevolking van dit eiland aan het strand vereenigd om hen welkom te heeten.

Akinosuké aanvaardde onmiddellijk zijn nieuwe plichten; en zij bleken niet zwaar te zijn. Gedurende de eerste drie jaar van zijn gouverneurschap was hij voornamelijk bezig met het opstellen en uitvoeren der wetten; maar hij had wijze raadsliden, die hem hielpen en hij vond het werk nooit onaangenaam. Toen alles gereed was, had hij geen actieve diensten te verrichten, behalve het bijwonen der godsdienstige plechtigheden, voorgescreven door de oude zeden.

Het land was zoo gezond en zoo vruchtbaar, dat ziekte en gebrek onbekend waren; en de menschen waren zoo goed dat geen wet ooit werd geschonden. En Akinosuké leefde en regeerde nog twintig jaar in Raishu — hetgeen zijn verblijf in het geheel drieëntwintig jaar deed duren, gedurende welke geen schaduw van verdriet op zijn leven viel.

Maar in het vierentwintigste jaar van zijn regeering trof hem een groot ongeluk; want zijn vrouw, die hem zeven kinderen — vijf jongens en twee meisjes — had geschonken, werd ziek en stierf. Zij werd met grooten praal begraven op den top van een mooien heuvel in het district Hanryoko; en een monument, buitengewoon schitterend, werd boven haar graf geplaatst. Maar Akinosuké voelde zooveel verdriet bij haar dood, dat hij niet langer wenschte te leven.

Toen nu de wettelijke periode van rouw voorbij was, kwam uit het Tokoyo-paleis een shisha, of koninklijke boodschapper naar Raishu. De shisha bracht Akinosuké een officieel bericht van rouwbeklag over en zei toen tot hem:

— Dit zijn de woorden welke onze doorluchtige meester, de koning van Tokoyo mij bevolen heeft voor u te herhalen. Wij zullen u thans terugzenden naar uw eigen volk en land. Wat de zeven kinderen betreft, zij zijn de kleinzonen en kleindochters van

den koning, en er zal op gepaste wijze voor hen gezorgd worden. Laat uw geest zich dus niet bezorgd maken wat hen betreft!”

Na ontvangst van dit bevel, maakte Akinosuké zich gehoorzaam gereed voor zijn vertrek. Toen al zijn zaken geregeld waren, en de plechtigheid van afscheid nemen van zijn raadsliden en vertrouwde dienaren was afgelopen, werd hij met veel eerbewijzen naar de haven gebracht.

Daar ging hij aan boord van het schip dat voor hem gezonden was; en het schip zeilde uit naar de blauwe zee onder den blauwen hemel; en de vorm van het eiland Raishu zelf werd blauw en toen grijs en verdween toen voor altijd....

En Akinosuké werd plotseling wakker — onder den cederboom in zijn eigen tuin!.... Een oogenblik was hij verbluft en ontsteld. Maar hij zag dat zijn twee vrienden nog bij hem zaten — vroolijk drinkend en pratend. Verbluft staarde hij hen aan, en riep luid:

— Hoe vreemd!”

— Akinosuké heeft zeker gedroomd”, riep een hunner lachend uit. „Wat heb je gezien, Akinosuké, dat zoo vreemd was?”

Toen vertelde Akinosuké zijn droom — dien droom van het drieëntwintigjarig verblijf in het Rijk Tokoyo, op het eiland Raishu; — en zij waren verbaasd, omdat hij in werkelijkheid niet meer dan eenige minuten had geslapen.

Een goshi zeide:

— Ja, je hebt vreemde dingen gezien. Wij hebben ook iets vreemds gezien, terwijl je sliep. Een kleine gele vlinder fladderde eenige oogenblikken boven je gezicht; en wij keken ernaar. Toen ging hij op den grond naast je zitten, dicht bij den boom; en bijna zoodra hij daar zat, kwam een groote, groote mier uit een gat en greep hem beet en trok hem mee in het gat. Juist voor je ontwaakte, zagen wij dienzelfden vlinder weer uit het gat komen, en als te voren boven je gezicht fladderen. En toen verdween hij plotseling; wij weten niet waarheen hij ging.”

— Misschien was het Akinosuké's ziel,” zei de andere goshi; „ik geloof stellig dat ik hem in zijn mond zag vliegen.... Maar zelfs al was die vlinder Akinosuké's ziel, dan zou dit feit zijn droom niet verklaren.”

— De mieren zouden het misschien kunnen verklaren,” antwoordde de eerste spreker. „Mieren zijn vreemde schepsels — misschien booze geesten.... Hoe dan ook, er is een groot mieren-nest onder dien cederboom....”

— Laten wij eens kijken!” riep Akinosuké uit, zeer opgewonden door dat idee.

Daar hij ging een schop halen.

De grond om en onder den cederboom bleek te zijn uitgehold op de meest verrassende wijze — door een reusachtige mierenkolonie. De mieren hadden verder gebouwd in deze uithollingen; en hun zeer kleine bouwwerken van stroo, leem en stengels, hadden

een vreemde overeenkomst met miniatur-steden. In het midden van een gebouw, zeer veel grooter dan de rest, was een reusachtig gezwerm van kleine mieren om het lichaam van een zeer groot mier, die geelachtige vleugels en een langen, zwarten kop had.

— Kijk, hier is de koning uit mijn droom!” riep Akinosuké uit, „en daar is het paleis van Tokoyo!.... Hoe vreemd!.... Raishu moet ergens zuidwest ervan liggen — links van dien grooten wortel.... Ja, hier is het!.... Hoe vreemd! Nu ben ik zeker dat ik den Heuvel van Hanryoko kan vinden en het graf van de prinses....”

Hij zocht en zocht in de ruïne van het nest en vond ten slotte een uiterst kleinen heuvel, op den top waarvan was vastgemaakt een door het water afgeslepen kiezelsteen, in vorm eenigszins lijkend op een Boeddhistische monument. Er onder vond hij — begraven in leem — het lijk van een vrouwelijke mier....

Het St. Agnieten-poortje te Amsterdam.

Naar bij de herstellingswerkzaamheden gebleken is, is het oorspronkelijke jaartal op dit poortje (zie ons artikel in 't nummer van 22 November 1919) 1597. Op de andere veranderingen, aan 't poortje aangebracht, komen wij misschien later nog wel eens terug.

Foto C. Stenbergh.

HET STADHUIS TE HAARLEM.
DETAIL VAN DE PORTIEK VOOR DEN OPGANG NAAR
DE BIBLIOTHEEK.

DE GRUTTO'S BIJ EN NA HUN GEBOORTE.

VOGELFOTOGRAFIE is een mooie bezigheid, en wie er eens den slag van te pakken heeft, en het noodige geduld bezit, zal er niet licht genoeg van krijgen. Een verblijvend verschijnsel, dat ook de jongeren deze „sport" al meer en meer gaan beoefenen. Hunne belangstelling in onze gevederde vrienden wordt op deze wijze in goede banen geleid; voor opnamen van blijft de waarde zal een nest gedurende den geheelen broedtijd moeten worden gevolgd, zoodat het noodzakelijk is zich van 't verstoren der nesten en 't uithalen van eieren te onthouden.

dat de vogelfotograaf zich heel wat moeite getroosten moet, en veel tijd aan zijn liefhebberij moet wijdsen, valt niet te kennen, doch de resultaten beloon ruimschoots het werk.

Mogen mijne lezers met deze woorden instemmen, na de beschouwing van de op deze bladzijde geplaatste afbeeldingen. De eerste geeft het grutto-nest met uitkomende eieren te zien. Uit één der eieren steekt reeds de snavel van een jong. Een tweede ei is „aangepikt", terwijl aan het derde de barsten reeds duidelijk zijn te zien. Dat uitkomen der eieren gaat niet zoo heel gemakkelijk. Is het jong tot zoodanige ontwikkeling gekomen, dat het naar het levenslicht verlangt, dan tracht het zich uit de schaal te werken, waardoor de barsten ontstaan. Daar zijn krachten niet voldoende zijn om de schaal geheel te breken, komt de oude vogel haar kind een handje helpen, door van buiten het ei aan te pikken en stukjes van de schaal af te pellen. Het jong is gedurende dezen tijd nog keurig netjes opgevouwen. Klaarblijkelijk gevoelt het zich in dezen toestand niet al te prettig, misschien wel benauwd. Men zou dit tenminste kunnen opmaken uit zijn gepiep, dat hoerbaar is door de schaal van het nog niet aangepikte ei heen. Bij de pogingen van het jong om zich naar buiten te werken, ziet men op de breukplaatsen de schaal duidelijk uitwijken.

De jongen van den grutto verlaten het nest vrijwel onmiddellijk na het uitkomen, wat trouwens bij het merendeel der vogels welke op den grond nestelen het geval is. Dit blijkt ook uit wat de tweede afbeelding te zien geeft, die den toestand van hetzelfde nest weergeeft den volgenden ochtend om zeven uur. Men ziet een der jongen reeds flink op de pootjes staan. Toen ik bij het nest kwam, was deze eerstgeborene dan ook reeds weggegaan en werd op eenige afstand gevonden, weggesloopen en werd. Het tweede jong was juist uitgekomen, men ziet nog den leegden dop; toch trachtte het reeds weg te loopen. Bij dit soort vogels dient men dan ook tegen het uitkomen der eieren, den toestand dagelijks op te nemen, daar anders er onraad een verlaat de jongen te vinden vrijwel verkeerd is. Zoodra er onraad is, verlaat de oude vogel onder waarschuwend geroep het nest, waarop de jongen onmiddellijk een goed heenkomen zoeken, wat hun, door de overeenkomst in kleur met de omgeving, niet veel moeite kost. Eigenaardig is het, zoo goed deze diertjes een plaatsje weten op te zoeken waar ze het minst in het oog vallen, om daar dan doodstil te blijven, tot het geroep der oude hun te kennen geeft dat het gevaar is geweken.

Op de afbeeldingen is zeer duidelijk te zien, dat aan het maken van een nest niet veel zorg wordt besteed. Een ondiep kuiltje belegd met wat gras en wortels of helm, en het nest is gereed. Reeds in April kunt ge de eieren vinden; een volledig legsel bestaat uit vier stuks. De grondkleur is dof olijkleurig groen met donker-grijze of bruinachtige stippen en vlekken. Zij zijn aanmerkelijk grooter dan kievitseieren.

Over den grutto, wel eens den koning der weidevogels genoemd, is reeds meermalen in dit blad geschreven, zoodat ik geen mij tot het bovenstaande te kunnen bepalen. Slechts worde nog vermeld, dat de grutto door zijn zenuwachtigheid in den broedtijd al heel spoedig de plaats van het nest verlaat. Zoodra men in de nabijheid er van komt, gaan de vogels vreeselijk te keer, om weer te kalmeeren als men zich verwijderd. Zijn de eieren reeds flink bebroed, dan houden de ouders zich kalmer.

Dat de eieren zeer smakelijk zijn, zij 't dan niet zoo fijn als die van den kievit, mag als bekend worden verondersteld. F.

De handel in wilde dieren.

Het spreekt wel vanzelf dat de dierenwereld in menige Europeesche diergaarde in de oorlogsjaren sterk achteruit gegaan is. De Duitsche en Oostenrijksche verzamelingen zijn vrijwel ontvolkt, terwijl ook in andere landen heel wat verliezen te boeken waren als gevolg van een tekort aan geschikt voedsel voor al die uithetse gasten, waarvan de voedselvoorziening en klimaat-afwijking reeds in vreedstijd zooveel moeite en kosten met zich brachten. Tevergeefs heeft men getracht zeeleeuwen in 't leven te houden met in olie gedrenkt paardvleesch; de eieren voor slangen en hagedissen waren niet te krijgen noch te betalen, de vleeschnood maakte zijn slachtoffers in de kooien der verscheurende dieren, zuidvruchten voor kleiner gedierte of de bewoners der vogelgalerijen ontbraken, kool- en slabladeren moesten gerantsoeneerd voor andere pleegkinderen, waardoor o.a. de 250 jaren oude reuzenschildpad der Londensche Zoo verloren ging. Het was een ontzettend moeilijke tijd voor hen, die in het bijebrengen en verzorgen van dierenverzamelingen een levenstaak gevonden hadden en met leedwezen een deel van hun werk te gronde zagen gaan.

Foto Ferzenaar.

NEST MET UITKOMENDE EIEREN VAN DE GRUTTO.
UIT EEN DER EIEREN STEEKT REEDS DE SNAVEL VAN
EEN JONG.

Men begrijpt dat bij de herleving van het wereldverkeer ook werd uitgezien naar middelen om de dierenwereld weer tot hun vroegere volledigheid en vermaardheid terug te brengen en als gevolg daarvan is de handel in wilde dieren den laatsten tijd herleefd. De vraag overtreft verre het aanbod, waardoor zeer hooge prijzen gemaakt kunnen worden. Holland met zijn overzeesche kolonies, België met den Congostaat, doch vooral de nieuw verworven koloniale bezittingen van Engeland in Afrika worden meer dan ooit jachtgebied voor den dierenhandel, welke thans gerekend kan worden een jaarkapitaal van 24 miljoen gulden te zetten.

De beschermde zônes van het dierenrijke werelddeel Afrika kunnen gelukkig eenigszins paal en perk stellen aan excessen; voorloopig is er voor allerlei doeleinden, buiten de vertegenwoordiging der soorten in verzamelingen van een groot tekort aan meniger dieren, proefdieren voor vivisectie en den herlevenden handel in siervogels, zoodat wij een gevoel van onrust niet kunnen onderdrukken bij zooveel vraag en aanbod dat enkel winst beoogt en daarvoor het kapitaal voor het grijpen heeft.

Om eenige voorstelling te geven van dezen handel diene dat geregeld in de Londensche dokken schepen arriveeren met een cargalijs van bv.: 4 jonge olifanten, 2 volwassen tijgers, honderden Oostersche vogels, 120 apen (voor gasbomexperimenten) en 22 groote pythons. De laatste dieren worden bij de el verkocht, schildpadden volgens kilogewicht en de noteringen doen zien dat b.v. een olifant £ 400, een tijgerjong £ 175, een gorilla £ 150, een Russische wolf £ 15, een gestrepte hyena £ 25, een nijlpaard of rhinoceros £ 200 opbrengen kunnen. Tusschen de jacht en het plaatsen van het vervoer overlevende exemplaren gaan veel dieren verloren, ook is de voedselvraag nog lang niet overal ten opgelost te beschouwen. Zoodat we wel even den tragischen kant van dezen bloeienden handel belichten mogen.

G.

Foto Ferzenaar.

HETZELFDE NEST DEN VOLGENDEN OCHTEND.

MAART.

Kille regendroppels schuinen
Uit de grijze lucht,
Ruischen door de kale kruinen,
Vol van windgerucht,
Stroomen langs de groene stammen,
Ruig begroeid met mos en zwammen.

Bij een overgroeide greppel
Tusschen elzenhout,
Schieft een hooge, slanke peppel
Uit het kreupelhout.
In zijn takken zwaaien resten
Van verlaten kraaiennesten.

Zwarte heksenbezems hangen
In het twijgenet
Van een ouden berk gevangen,
Nijgend naar een bed
Van roestbruine dorre blären,
Waar de wind komt doorgevaren.

Aan de natte wilgestruiken
Katjes zilverwit
En de ruige elzenpruiken,
Warrig, zwart als git,
Zitten vol met elzenproppen
Als een leger spinnekoppen.

In het topje van den peppel
Wiegt een spreuw en fluit;
Klaar als 't water uit de greppel
Zilvert fluitgeluid.....
En de regendroppels schuinen
Ruischend door de kale kruinen.

J. G.

HET HUIS NEERIJNEN.

NA Waardenburg bezichtigd te hebben, gaan we nog even een kijkje nemen te Neerijnen, dat ook zijn Huis heeft, een huis welks geschiedenis, zooals we reeds schreven, ten nauwste met die van Waardenburg's kasteel samenhangt. De heerlijkheid Neerijnen was zelf steeds onafscheidelijk verbonden met de heerlijkheid Weerdenborch.

Met het huis, in eerstgenoemde heerlijkheid liggende, was dit aanvankelijk niet het geval: het heeft in de drie eerste eeuwen van zijn bestaan afzonderlijke heeren gehad. Omstreeks 1350 werd dit huis, Klingenburg of Clingenburg geheeten en eerst later Neerijnen genaamd, door Gijsbrecht de Cock gebouwd. De uit hem stammende tak van het geslacht de Cock, die den naam van de Cock van Neerijnen voerde, en deswege leenplichtig was aan Waardenburg, heeft het slot bezeten tot 1594, toen het uitstierf, waarna Maria van Giessen er mee beleend werd, die gehuwd was met een Godefroi van Gendt; zoo kwam het huis Neerijnen aan het geslacht der van Gendts. Als de laatste afstammeling van dit geslacht, Margaretha, in 1707 met Waardenburg beleend wordt, komen beide Huizen — zij was gehuwd met Tjaard van Aylva — in één hand, en zij zijn dat tot dusverre gebleven.

* * *

Het is geen lange wandeling van Waardenburg naar Neerijnen, nauwelijks een half uur. Eerst volgt men den hoogen dijk, van welken we boven op oude boerenwoningen met rieten daken kijken. Tegen donkeren achtergrond van boomen rijst het witte kerktoentje van Neerijnen, en de Tielerwaard vertoont zich aan ons oog op zijn bekoorlijkst (zie de afb. op blz. 156). Dan — links af — voert een weg van den dijk ons landwaarts, in een prachtige beukenlaan, door de voorplaat in het vorige nummer in beeld gebracht. En als we deze laan uit zijn, zien we Neerijnen's groote voorplein, waarheen een schilderachtige ophaalbrug leidt. Links de witte stallen en schuren, en er tegenover, omgeven door een gracht, het eveneens witte huis, dat geen bouwkunstig schoon te bewonderen geeft, maar op dit rustige plekje, in zijn smetteloze blankheid te midden van het lommer, toch bekoring geenszins mist.

Het Huis kreeg zijn tegenwoordig uiterlijk vermoedelijk in de eerste helft van de 18de eeuw, omstreeks 1730. Heel eenvoudigjes werd het, waarschijnlijk op de oude fundamenten, opgetrokken; het vooruitspringende voorhuis zal wel een overblijfsel zijn van een middeleeuwschen toren. Heel eenvoudigjes, schreven wij — doch met één uitzondering. Rijk behandeld, in het sierlijkst rococo, werd de toegangsdeur, met den steen er boven, waarop we, omgeven door vele attributen, in één schild, gevierendeeld, de wapens van Tjaard van Aylva en Margaretha van Gendt aanschouwen (zie de afbeelding hierboven). Dit is echter ook vrijwel het eenige noemenswaardige sieraad van het Huis, want ook het inwendige geeft geen aanleiding tot besprekingen.

Het werd bewoond door den dezer dagen overleden ouden Baron,

Foto C. Steenberghe.

HET HUIS NEERIJNEN. INGANG.

vader van Waardenburg's heer, den onlangs afgetreden burgemeester der gemeente Waardenburg.

Wél verdient dit schoone hoekje van ons land meer bekendheid dan het bezit. Niet alleen om de beide adellijke Huizen die men er vindt, en van welke vooral Waardenburg nog altijd hoogst merkwaardig is. Maar ook om het alleraantrekkelijkste landschap, dat vooral als Betuwe en Tielerwaard in bruidstooi te pronken staan, maar toch ook in andere jaargetijden, een eigenaardig schoon bezit, dat niemand kan ontgaan. A. L.

Het Paard in de Wieg.

WERD eenmaal de Zandstraat te Rotterdam tot de netste buurten der stad gerekend, het zou er later mee gaan als met de Nes te Amsterdam, in welke, als eene der hoofdstraten, in het midden der zeventiende eeuw, zich huis aan huis kostelijke winkels van zilversmeden, pasteibakkers, kooplieden in linnen enz. bevonden, maar welke later tot de beruchte wijken gerekend werd. Genoemde Zandstraat moet het toppunt van beruchtheid bereikt hebben omstreeks het jaar 1875. Tot de meest bekende danshuizen, welke er zich in dien tijd bevonden, behoorde „Het Paard in de Wieg”, welks eigenaar, hoewel hij een florissante(!) zaak had, evenwel arm gestorven zou zijn. Op een ruit boven de deur stond, in een ornament met ovale lijst, een kinderwieg afgebeeld, waarin een paard op den rug lag, met de pooten omhoog, terwijl er bij te lezen stonden de woorden „Het Paard in de Wieg”.

Volgens sommigen zou deze voorstelling naar oorsprong danken aan de omstandigheid dat een, op hol geslagen, paard het bewuste huis binnen rende en in de wieg van het kind des huizes terecht kwam, waarbij de legende verzuimt te vermelden hoe het mogelijk was dat het dier juist in die houding kwam te liggen.

Merkwaardig mag het heeten, dat zich voorheen in de Oude Kerk te Amsterdam, gewijd aan St. Nicolaas Bisschop en St. Jan Baptista, een dergelijke afbeelding bevond, welke waarschijnlijk reeds uit de vijftiende eeuw dateerde. In de lijst van het koor, boven de Noorder zijdeur, was een Paard, op den rug in een wieg liggende, uitgehouwen, hetwelk door een kat gewiegd werd, terwijl een ezel op den, zich er naast bevindenden, preekstoel stond. Sommigen hebben deze wonderlijke voorstelling verklaard als ten doel hebbende, te laten zien hoe in dien tijd de geleerdheid zoo vervallen was, dat zij bij den ezel vergeleken kon worden, terwijl het Paard de wereldlijke macht verbeelde, welke zoo zeer aan de geestelijkheid onderworpen was, dat deze met haar sollen kon als een kat met een, in een wieg gelegd, paard.

Intusschen verdient het de aandacht dat zoowel in Vlaanderen als in Holland de voorstelling bekend was, blijkens de vermelding in het Jaarregister der stad Gent, over de jaren 1478—'80, waar in een der acten sprake is van een „huus, ghestean in de Brabantstrate, geheeten „t Peert in de Wieghe”. En ook die Brabantstraat stond, evenals de Zandstraat en de Nes, allesbehalve in reuk van Heiligheid!

Een post uit de stadsrekening van Middelburg uit het jaar 1487, volgens welke werd „betaelt die waert in die herberghe 't Paert in die Wieghe, over broet, dat daer gehaelt was in de Synxedaegen (Pinkster) in het jaer '85”, doet wel vermoeden dat die benaming op iets anders wijst dan de onschuldige verklaring, welke de schrijver van het in 1606 verschenen „Lot van Wiisheyd ende goed Geluck” er van geeft, waar hij zegt:

Ten is gheen kleyn dinck, een „peert in een wiege”.

Dat seght men uyt spot van sulke verwaende

Die een olifant maecken van een vlieghe.

Met dat al blijven oorsprong en beteekenis van die oude voorstelling nog altijd in het duister, terwijl het zeker niet weinig bevreemdend is dat zij eens prijkte zoowel boven de deur van een danshuis als die van een kerkkoor, tenzij haar aanwezigheid aan deze laatstgenoemde plaats ons mag doen denken aan een andere afbeelding, zooals die van Aristoteles, op wiens rug Phyllis, als op een paard rondrijdt, hetwelk gebeeldhouwd staat in een koorbank der Groote Kerk te Dordrecht — zie plaat met verklaring in mijn „Velerlei Beelden”, uitg. Scheltema en Holkema, blad. 43 vlgg. —

Misschien heeft ook het „Paard in de Wieg” wel dienst gedaan als een der vele „exemplaren”, tot leering en vermaning, waar het geldt de betuigeling van den hartstocht.

F. W. DRIJVER.

WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR

DOOR

F. ST. MARS.

(Geautoriseerde vertaling van S. J. Barentz-Schönberg)

IV.

DE DRIE EIERN.

VIJFTIEN duim geconcentreerde essence van snelheid. Voor de rest een paar vleugels als kromme zwaarden en een paar sporen als stalen punten; als bijkomend ding was tusschen vleugels en sporen een lichaam met pooten, waaraan de sporen groeiden. En de heele moordmachine, zeer krachtig, zeer snel, hooggespannen en met meer dan gewonen moed beziel — het geheel ging door onder den naam en den titel van Mylord Slechtvalk.

Hij was van vorstelijke bloede, was een jager van beroep, een roofvogel, als een vanzelf sprekend iets, en de hemel en zijn eigen wonderbaarlijk Ik alleen wist waar hij vandaan was gekomen.

Het ene oogenblik had niemand van zijn bestaan geweten. Het volgende was hij een sissende stalen wig uit den volmaakt blauwen hemel. Het daarop volgende was hij een kalme, trotsche, hoogmoedige en heerschzuchtige slechtvalk, zittend op een uitstekende punt van de grijze rots, peinzend kijkend naar een nog trekkende kleine boschduif tusschen zijn klauwen.

De bewoners van deze streek zagen zijn komst allesbehalve met blijdschap. Het waren geen menselijke bewoners moet u weten, maar gevederde wezens — zeemeeuwen, papegaaiduikers, zee-koeten, kauwen, rotsduiven, boschduiven, tapuits, kerkkraaien — slechts weinig, — torenvalken, en een dozijn andere. Zij hadden het gevoel dat een menselijke maatschappij zou hebben, als een woeste tijger in haar midden was komen wonen.

Zij hoopten vurig, dat hij zou heengaan, maar hun hoop stierf bij het aanbreeken van den volgenden dag, zooals water verdwijnt in door zon gebrand zand. Dit kwam doordat zij, toen het eerste grauwe schijnsel hun toestond omhoog te kijken, hem zagen zitten op een rotspunt, starend over de eindelooze golven van den Atlantischen Oceaan.

Later kwam de zon boven den horizon, alle dingen overgietend met een rooden, tooverachtigen glans, en — — U kent het gehuil van een oproerige menschenmenigte dat den eersten handvol bereden politie begroet? Zulk een gehuil weerklonk toen uit de kelen van dit gevederde volkje, en elke kop, elk vlug, schitterend, oog werd in één richting gedraaid — naar omhoog.

De slechtvalk vloog.

Hij had zich omhoog geworpen met een woesten, onverwachten zwaai, die den toeschouwers den adem benam. Er volgden eenige bliksemsnelle vleugelslagen en toen, licht als de gedachte van een meisje, snel als de wind, weerklonk het krachtige, snelle, onvermoeibare vleugelgeklepper van den trekkenden slechtvalk.

Zij, die hem alleen iets minder haatten dan vreesden, zagen hem binnen seconden verdwijnen over de rotsen, en zich nog steeds verbazend, dat hij hen niet op de plek had gedood, gingen zij weer aan hun dagelijksche bezigheden.

Wat hij deed of waarheen hij ging, terwijl hij weg was, heeft Mylord Slechtvalk nooit verteld. Hij was een jonge vogel, pas wat de naturalisten „rijp” noemen — d.w.z. volwassen — en hij voelde in zijn bloed dat hij een wijfje nodig had om een plaaggeest en een last voor hem te zijn voor de rest van zijn dagen, want als verstandige mannen, zijn slechtvalken levenslang trouw.

Nu heeft nog niemand ooit een volwassen slechtvalk ongepaard gezien, en blijkbaar kan een niet volwassen vogel geen wijfje nemen, en toch, als een van het paar doodgeschoten of op andere wijze gedood wordt, gaat de overlevende onmiddellijk op een geheimzinnige reis en als hij terugkeert, heeft hij een nieuw wijfje bij zich. Geen mensch heeft ooit die geheimzinnige reis ontraadseld, of de verborgen plaats gevonden.

Deze dingen verklaren misschien of misschien ook niet waarom Mylord Slechtvalk aanleiding vond een zeker aantal dagen het hazenpad te kiezen zonder eenige verklaring daarvan te geven, zijn gevederde vrienden achterlatend in het verkeerde idee dat hij voor goed was vertrokken; om onderling te vechten en ruzie te maken; om nesten te maken en te vernielen. Om wetten te maken en te schenden, en om te ontdekken — zooals vele republikeinen eveneens ontdekt hebben — dat zij alleen maar den eenen tiran door den anderen hebben vervangen, en nog wel voor een die minder ridderlijk is — in dit geval een raaf.

Toen hij terugkwam, vond hij zijn nieuw koninkrijk in de wildste wanorde — een raaf, die links en rechts nesten plunderde, een aaskraai in het nest van den eenigen torenvalk, en wat het ergst van alles was, een lafhartige buizerd tronend op zijn eigen lievelingsrotspunt, in een angstig gejam de wet voorschrijvend, welke hij niet durfde doordrijven.

Met den slechtvalk kwam nog een grootere vogel, zijn nieuw wijfje. Zij was volle twee duim langer dan hij, had kleine pijlvormige, zwarte vlekken op haar bruinachtig witte borst in plaats van de schuine strepen, welke hijzelf had, en bezat al zijn trotschen, onverdraagzamen, heerschzuchtigen, minachtenden, moedigen, geest, ietwat vergroot.

Mylord schoot krachtig in één lange vlucht van de plek, ongeveer een mijl langs de rots, waar hij het eerst zijn eigen uitverkoren kreek zag, naar de rotspunt, en het vertrek van den buizerd was opmerkelijk voor vele dingen, maar uitstel was daar niet onder.

Mylady ging de lucht in, den blauwen koepel omringend met wijde spiralen, tot zij slechts als een speldenpunt van eenzaam leven in het oneindige scheen. Toen zij nu kalmpjes haar vleugels sloot, en al haar veeren tegen elkaar drukte, was het resultaat zeer opmerkelijk. Zij had vijf minuten noodig gehad om boven te komen en hetzelfde aantal seconden om weer beneden te wezen, en dat is — ijselijk.

Een paar aaskraaien hadden opgehouden met hun lievelingsbezigheid: het ruzie maken met andere vogels, — in een toestand grenzend aan zenuwziekte en sloegen met hun vleugels om Mylord heen, taal gebruikend, die slecht was voor het behoud van den vrede. Zij zagen Mylady niet, maar zij had hen wel gezien en — haar doel werd heerlijk juist getroffen. Zij trof een kraai juist terwijl hij boven de zee cirkelde en het was alsof die kraai door den gespleten bliksem was getroffen.

Een plons, een rondvliegen van veeren, een suizen van machtige vleugels, terwijl de valk naar beneden gleed en weer omhoog kwam door de vaart van haar eigen nederdaling, en het lichaam van de kraai, half beroofd van zijn veeren, levenloos, ineengezakt, geheel vernietigd, viel, viel, viel in de hongerige zee ver beneden.

Zoo vestigden met twee snelle slagen de slechtvalken hun heerschappij op de rots. Het volgende, dat gebeuren moest, was het vestigen van het Huis der Slechtvalken zelf — want zij waren pas kort geleden volwassen geworden — en dat was een veel moeilijker zaak; een die niet in een vloek en een zucht gedaan kon worden.

Zij gebruikten als middagmaal een rotsduif, dien avond „aangehouden” terwijl zij naar huis trok van de een of andere voedingsplaats in het binnenland; en zij gingen naast elkaar zitten slapen op den rotsrand.

De dageraad, die volgde, liet vele dingen zien — een snel stroomende zee, een wilden wind en een lachende zon, schijnend tusschen dichte regenbuien door, als iemand, die schreit van vreugde.

Dit echter was geen reden, waarom de valken absoluut en onbeschaamd razend werden; waarom mylady koppig misschien een mijl ver tegen den wind op vloog, terwijl haar mannetje haar volgde, alsof hij aan een touwtje werd meegetrokken; waarom zij met een ruk omkeerden, zonder reden of waarschuwing, en veranderden in staalgrijze strepen, om met den wind weer te gaan naar de plek vanwaar ze gekomen waren in een vaart, die zelfs een zwalve duizelig zou maken; evenmin waarom zij deze manoeuvre moesten voortzetten tot het menselijk oog pijn deed, en de zinnen duizelden bij het kijken naar dezen wonderbaren waanzin. Maar dat was niets; zij waren slechts bezig hun vleugels te oefenen.

Wat volgde was erger dan waanzin; het was tooverij.

Het behaagde mylady duizend voet hoog te gaan zitten, op haar rug te gaan liggen en met den storm te schommelen, zich eraan over te geven, en in het niets geworpen te worden, en terug te

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS NEERIJNEN.

komen met een vaart, die iemand deed betwijfelen of ze wel ooit was heengegaan.

En het behaagde mylord in reusachtige spiralen door en boven en onder deze duizelingwekkende evoluties van zijn nieuw wijfje de lucht te doorkruisen een halve mijl in het rond — tot hij verdween in het oog van de zon en door de schittering ervan werd onzichtbaar gemaakt. Daarna keerde hij terug. Recht, als een meteor naar beneden valt, en even snel, viel hij neer in de richting van zijn vrouwtje.

Was die valk waanzinnig geworden? Zou hij haar onherkenbaar tot gruis slaan? Zou hij haar volkomen vernietigen? Vreeselijk! Zij waren samen in botsing gekomen! Neen, zij hadden elkaar niet geraakt. En toch scheen het — O, het was niets; het was eenvoudig dat zij, toen slechts een duim breedte haar scheidde van den dood, kalmpjes een bliksemsnelle buiteling had gemaakt en mylord suizend had laten voorbijgaan, neervallend als een bliksemschicht.

Zoo speelden zij tot den middag, en zij kozen de plaats voor hun huis. Een rotsrand was, na nauwkeurig onderzoek, afgekeurd als te open. Een aanlokkelijke, komvormige holte achter een rotspunt werd niet goed bevonden en een hol, dat vier voet diep was, beschut was tegen regen en storm en tien voet beneden de klip van den top af, werd eindelijk uitverkoren als een geschikt nest.

Van een vogel van zulk een vorstelijke afkomst kan men niet verwachten dat hij zich tot architectuur zou vernederen, hetgeen een genoegen was der lagere soorten; het hunne was op jacht te gaan en den wind te trotseeren, en zoo veel ze wilden het luchtruim te doorklieven. Daardoor was het nest op den bodem van het hol, precies achttien duim van den ingang, van een Spartaanschen eenvoud. Mylady krabde een ondiepen kuil, elf duim in doorsnee, keek er vijf minuten naar, uitte een buitengewonen, huilenden kreet: „Kie—ark!” en verklaarde hiermee dat ze gereed was haar huishouden te beginnen.

Dat was in Maart. Den volgenden dag en elken dag daarna gingen zij afzonderlijk op jacht, zooals de gewoonte is bij hun soort, slechts samen gaande in de dolle luchtvermaken in den vroegen morgen — terwijl de heele wildernis ernaar keek in verschrikte, verontwaardigde verbluftheid — en bij zons- ondergang, wanneer elk hunner terugkeerend van een lange, eenzame jacht, „Kek-kek” s:hreeuwde.

Den heelen nacht nestelden zij naast elkaar — grimmig, meedoogenloos, trots boven elk menschelijk begrip, maar betrouwbaar als het fijnste staal, dat ooit in het vuur werd gehard.

Zij zouden het eerder in hun hoofd gekregen hebben te vergeten hun vleugels en staart te openen op het eind van een hunner luchtbuitelingen en op deze wijze tot moes geslagen te worden op den grond onder hen, dan dat zij eenige gedachte van wederzijdsche ontrouw gekoesterd hadden.

Het was op den avond van den 17en April, dat mylord naar het nest terugkeerde. Het was heet en hij was vermoeid, en zijn humeur was evenals zijn veeren in de war. Als men echter door de Voorzienigheid gezegend is met een vrouw, die twee duim langer is dan iemand zelf — en dat is heel veel waar het deze vogels betreft — dan houdt men zijn drift in bedwang; het is verstandig en beter voor de gezondheid.

Hij had jacht gemaakt op een watersnip. Een kleine, magere steltlooper, op de hoogte van elke truc, geschikt om roofvogels te foppen en in Engeland — de hemel alleen weet waarom — bekend als een „Amerikaansche pelikaan”. Hij had hem verleid tot een mooie ringvlucht en was netjes opgestegen om zijn moordenden slag te ontvangen — maar had zich toen bliksemsnel teruggetrokken in een greppel, slechts een spottend, schril gefluit achterlatend.

Maar om op ons onderwerp terug te komen.

Mylord klom op tot een hoogte van duizend voet en kwam toen terug met vast gesloten vleugels, in een dolle buiteling, die plotseling eindigde in uitgespreide vlerken, waaivormig uitgespreiden staart en achterover geworpen lichaam, vlak voor den ingang van het hol.

Toen stond hij doodstil, en keek op de vreemde, doordringende wijze, welke den valken eigen is, voor zich uit.

Zijn wijfje stond onbewegelijk naast het nest en keek naar iets, dat daarin lag. Ik geloof niet dat een van hen tweeën precies de beteekenis begreep — ofschoon zij wel het heilige er van inzagen — van datgene wat zij aanschouwden.

Het was een ei, een roomkleurig ei, zeer rond, ongeveer de grootte van een fazantenei, en kleurig gespikkeld met rood. De vogels zelf keken belachelijk verbaasd, maar dat kwam doordat hun eenige vroegere ervaring van zulk een ei alleen aan den binnenkant was geweest, en eieren zien er ongetwijfeld van dit oogpunt heel anders uit.

—Kee-ark!” zei mylady en ging onmiddellijk op haar schat zitten met een enorm vertoon van voorzichtigheid, alsof zij op een gloeiende kool plaats nam. Zij was klaarblijkelijk een van hen, die dadelijk op het eerste ei beginnen te broeden — hetgeen strijdig was met de gewoonten der soort en slechts door enkele dieren werd gedaan.

—Krank!” zei mylord en ging slapen.

Ten slotte, al vallen er sterren of eieren, men moet slapen en bovendien wist hij wat hem te wachten stond.

Het kwam — met het goud en rood en geel en rood om gevoed te worden.

Mylord zat in, den warmen schijn, zorgvuldig zijn veeren glad te strijken, en nam er niet de minste notitie van: maar zijn wonderbare oogen gleden over de rimpelende golven en over de hoekige rotsen; en hij krabde zijn zwarten kop met een gelen teen.

Toen viel hij plotseling neer uit het hol, zoo plotseling dat elke gevederde toeschouwer — en er waren er honderden — opsprong. In een oogwenk had hij zijn evenwicht herkregen en was verdwenen — over den rotsrand. Toen hij terugkeerde — hetgeen gebeurde binnen een klein half uur — kwam een jong konijn met hem terug.

Den 19en April verscheen het tweede ei, en den 22en werd het derde en laatste gelegd. Ofschoon alle dezelfde kleur hadden, waren geen twee precies gelijk. Bovendien waren zij door mylady precies een duim van elkaar gelegd, niet meer of niet minder, en in den

vorm van een driehoek. Misschien was er wel of niet een reden voor. Doch de meeste dingen in de natuur hebben er een.

Hier begonnen hun onaangenaamheden.

(Wordt vervolgd).

Boekbespreking.

Bij den uitgever J. B. Wolters te Groningen en te den Haag is de herdruk verschenen van een tweetal werken van de hand van den heer J. Kok, te Veendam.

Bedoelde werken zijn de nummers I, „Plantkunde” en IX „Vijanden van

Landbouwgewassen”, van de bibliotheek: Handleiding bij het onderwijs aan land- en tuinbouw-wintercursussen.

N° I. „Plantkunde” beleefte reeds den achtsten druk, waarmede ten volle bewezen is, dat dit boekje in een bestaande behoefte voorziet. Deze achtste druk is ongeveer gelijk aan den vorigen, wat mede een bewijs is van de goede hoedanigheden, de bevattelijkheid en de juiste verdeeling van de leerstof. We wenschen het een ruim debiet toe en zijn van meening, dat het velen aankomenden land- en tuinbouwers tot leiddraad zal kunnen strekken.

N° IX. Vijanden van landbouwgewassen, verschijnt in tweeden herzienendruk. Volgens het voorbericht verschilt deze druk in zooverre van den eersten, dat enkele ziekten zijn ingelascht en de bespreking over de aardappelziekten omgewerkt is, terwijl nieuwe illustraties opgenomen zijn. Met dit al is beknoptheid in acht genomen, zoo zelfs, dat de veelomvattende leerstof er o.i. onder lijdt. Het wil ons voorkomen dat de schrijver zijn doel, het werkje ook geschikt te maken voor het onderwijs aan tuinbouw-wintercursussen, dientengevolge slechts ten deele bereikt. De vijanden welke speciaal de tuinbouwgewassen bedreigen worden niet afzonderlijk genoemd, terwijl die van de houtachtige gewassen, inzonderheid die van de vruchtencultuur, in het geheel niet opgenomen zijn. Alleen wanneer bij een mogelijke 3den druk in deze leemte wordt voorzien, zullen, bij voorlichting van den onderwijzer, toekomstige tuinbouwers ook hun voordeel met den inhoud kunnen doen.

Dit neemt echter niet weg, dat we ook dit werkje in zijn tegenwoordigen vorm reeds een ruim debiet toewenschen; dan zal bij velen de lust ontstaan meer te willen weten van het groote aantal en de zeer verschillende vormen van de vijanden die land- en tuinbouw bedreigen, in sommige gevallen zelfs onmogelijk maken.

J. C. M.

Foto C. Steenbergh.

OUDE BOERENWONINGEN AAN DEN DIJK BIJ NEERIJNEN.